

Hloupostí se dokážeme zničit sami

Vysoké školy čeká zítra na ministerstvu financí vyjednávání o navýšení peněz. „Jakkoliv nejsem obecně nakloněn radikálním řešením, není vyloučeno, že vysoké školy odloží začátek semestru, říká rektor olomoucké Univerzity Palackého **Jaroslav Miller** k variantě, že by k dohodě nedošlo.

MARTIN RYCHLÍK

LN Když jsme spolu na jaře hořili, zvažovali jste s Josefem Jařabem možnost zlákat Středoevropskou univerzitu (CEU) z Budapešti do Olomouce. Jak se to vyvíjelo?

Vzhledem k napjaté situaci mezi maďarskou vládou a univerzitou jsme nabídli rektorovi Michaelu Ignatieffovi, že jsme ochotni zprostředkovat jednání s městem a ministerstvem o případném přesídlení CEU do Olomouce. Poděkoval nám za nabídku, byl potěšen, ale trvá jejich rozhodnutí zůstat v Budapešti a bojovat. Chápu ho. Prozatím je to tedy uzavřeno.

LN Vy sám jste na CEU studoval. Co Orbánově politice říkají kolegové v Budapešti?

Měl jsem až překvapivý pocit, že jsou v pohodě. Je vidět, že jim na škole záleží. Nechci to drammatizovat, ale je nutné říci, že CEU je dnes v Maďarsku v podstatě jedinou finančně silnou a nezávislou liberální institucí, která již jen svou existencí představuje opozici vůči Orbánově vládě. Mnoho absolventů této elitní školy se dnes nachází na důležitých a vlivných postech v soukromém či státním sektoru, což představuje i hráz nedemokratickému vývoji v zemi.

LN Je to asi obecnější trend, ale mám pocit, že se více než dříve i v Česku objevuje neváživost vůči intelektuálům, učencům. Drolí se „společenská smlouva“?

Vidím dnes čtyři hrozby pro české univerzity. Za prvé, společenský konsenzus založený na liberálních hodnotách vyprchává, a to ve prospěch autoritářských tendencí, ať skrytých, či otevřených. Liberální prostředí je přitom pro univerzitní výzkum a výuku klíčové. Není proto náhoda, že autoritativní režimy se uchylují k přímým útokům na akademické prostředí. Snadno se může stát, že univerzity v Česku se časem ocitnou v podobné situaci jako CEU... Odstraňujícím příkladem je Turecko, které řadu univerzit prostě zavřelo, a řada tureckých vědců musí bít v zahraničí. Několik z nich zakotvilo i na Univerzitě Palackého.

LN Proč ale přímo „útokům“? Vždyť podle stávajícího českého zákona by CEU za totožných podmínek nesměla působit ani u nás... Pardon, jak to tedy s atakami myslíte?

S dovolením budu parafrázovat svého oblíbeného filozofa Davida Huma, jenž ve svých esejích dokazoval, že vědy nemohou prosperovat v nesvobodných společnostech. Podstatou univerzit je možnost otevřené a kritické diskuse v liberálním prostředí. Pokud by v ČR šel vývoj týmž směrem jako v Maďarsku, bylo by otázkou času, kdy by se univerzity ocitly pod tlakem politické moci. V tomto ohledu není rozdíl mezi školou soukromou typu CEU nebo veřejnou.

LN Dobrá. A jaké jsou tedy tři další avizované hrozby?

Za druhé, nenávislná rétorika vůči migrantům en bloc – bohužel i ze strany „politických elit“ – a vzestup bizarního národovectví podřívá podstatu univerzitního

Rozhodl jsem se, že zkusím mandát obhájit, říká rektor Univerzity Palackého Jaroslav Miller

FOTO MAFRA - PETR JANEČEK

vzdělání a výzkumu. Pro dnešní univerzity je internacionalizace kyslíkem, který potřebují k životu. Bez nejlepších vědců a studentů, které jsme schopni získat odkudkoliv, nelze globálně obstát. V opačném případě se české univerzity stanou nevýznamnými ústavami okresního formátu, hrajícími „regionální přebor“. V takovém případě dramaticky klesne kvalita české vědy i inovativní potenciál, který tato země má. A to bude začátek dlouhého, nezadržitelného úpadku.

LN Co je tím třetím a čtvrtým ohrožením?

Třetím problémem je krajně diskontinuální, až nahodilý financování univerzit. Souhlasím s názorem, že řadu vnitřních reforem lze udělat prakticky bez peněz. Snažíme se o to. Ve finále však potřebujete zaplatit kvalitní učitele a vědce, jinak budou „hlasovat nohama“ a půjdou do Rakouska – nebo do Číny.

Pro Univerzitu Palackého z toho vyplývá logická strategie vedoucí k co nejvyšší míře finanční nezávislosti na nepředvídatelném státu, ať už prostřednictvím samoplátů, smluvního výzkumu, nebo hospodářské činnosti. A tou poslední hrozbou je celková stagnace této země. Deset let přešlapujeme na místě, chybí nám společně sdílený příběh budoucnosti a konsenzus. Penzijní reforma, demografický vývoj, technologické změny, vzdělanostní společnost, zdravotnictví. Míra rezignace na řešení těchto výzev mne překvapuje a musím se ptát, jaký je potom smysl vlády? Česká politika přitom plývá energií na podružnosti; v takové atmosféře se špatně žije i univerzitám. Parlamentní volby naznačí odpovědi. Ač jsem celoživotním optimistou, jistá skepse v úsudku je namístě.

Jaroslav Miller (46)

- Od ledna 2014 je **rektorem** Univerzity Palackého v Olomouci.
- V letech 1989 až 1995 **studoval historii a ruskou a anglickou filologii** na Filozofické fakultě UP.
- Dějiny dále **studoval v Oxfordu a na Středoevropské univerzitě (CEU) v Budapešti.**
- Dvakrát obdržel stipendium** Alexandra von Humboldta (2006 Marburg, 2010 Münster).
- V roce 2008 **byl stipendistou Fulbrightova programu** v USA, působil i v australském Perthu.
- Roku 2005 se habilitoval, **v roce 2012 se stal profesorem pro obor historie.**
- Je autorem řady odborných studií,** článků a monografií.
- Je ženatý, má dvě děti.

V této souvislosti mne napadá pravdivé klišé o tom, že nepotřebujeme vnějšího nepřítele, neboť se svojí hloupostí dokážeme zničit sami – zdá se mi, že na tom usilovně pracujeme.

LN Vláda vysokým školám léta slibovala navýšení peněz. Co se stane po schůzce rektorů 6. září, když se ani zítra s ministrem financí nedohodnete? Budete stávkovat?

Nemohu si odpustit poznámku, že kdybychom měli stávkovat vždy, když vláda České republiky nedodrží své sliby, prostávkovali bychom minulých čtyři roky... Nyní vážně: jakkoliv nejsem obecně nakloněn radikálním řešením, není vyloučeno, že vysoké školy odloží začátek semestru. Asi jsem naivní, ale když premiér země a ministryně školství učiní slib, trůfám si očekávat jeho do držení. Alespoň v mé rodině se pravdomluvnost vždy cenila.

LN Blíží se též rektorské volby v Olomouci. Budete mandát obhajovat?

Ano, po dlouhém váhání jsem došel k závěru, že budu usilovat o druhé období. Pochybnosti byly způsobeny hlavně tím, že budoucí politický a společenský vývoj mohou mít na univerzitu zásadní dopad, aniž bychom situaci mohli ovlivnit. Považuji se za poměrně kreativního a dynamického člověka a pomyšlení, že některé věci nemám ve svých rukou, je trýznivé.

LN Proč tedy riskujete?

Nakonec převážilo vědomí, že Univerzita Palackého se nachází v choulostivé situaci, neboť jsme uprostřed řady hlubokých strukturálních změn, které musíme dotáhnout. Za poslední tři roky jsme univerzitu dostali do nejprestižnějších světových rankingů – do THE, US NEWS, QS –, což nás stálo obrovské úsilí. Postup ovšem sám o sobě nepředstavuje konečný cíl; tím je víze vědecky silné, vysoce internacionalizované a uznávané akademie. To je má motivace.

LN Víte už o protikandidátovi?

Zatím nikoliv, ale to není důležité. Rektorská funkce je – bez nadsázky – služba instituci, v níž mám tu čest pracovat, i této zemi, v níž jsem se rozhodl žít. Pokud však jiný kandidát nabídne lepší recepty a kvalitnější vizi než já, nechtě vyhraje. Nemám s tím problém.

LN Na čem postavíte svůj program?

To, že jsme relativně úspěšní a vědecky nejrychleji rostoucí univerzita v Česku, neznamená,

že tomu tak bude i za pět desát let. Proto musíme vést debatu o tom, jakou cestou bychom se mohli a měli vydat. Univerzita je „velká loď“, proto musíme uvažovat o vzdálenějších horizontech. Budme odvážní a mluvme o dříve nemyslitelném! To je filozofická podstata mého sdělení akademickému senátu, zaměstnancům i studentům univerzity.

LN Můžete být konkrétnější?

Jistě. Technologické změny, které pod mylným názvem průmysl 4.0 přicházejí, budou mít zásadní dopad na celou společnost, nikoliv jen na ekonomiku. Uspokojivé odpovědi a řešení proto mohou vzniknout pouze v úzké součinnosti technických a společenských věd. Zahajujeme tedy diskusi se spřízněnou technicky orientovanou univerzitou o spo-

lečných programech a pracovištích, o sdílení infrastruktury, úzkém propojení know-how. Zároveň jsme v jednání s vybranými firmami, jež tento projekt zajímá. Druhým příkladem je myšlenka zahraničního kampusu Univerzity Palackého. Česko nikdy nebude hlavní cílovou destinací zahraničních studentů, jako je třeba Velká Británie, USA či Austrálie. Navíc si příliv mozků zbytečně komplikujeme. Otázka zní, zda nespočívá snadnější řešení, když my půjdeme za studenty.

LN Připravujete se na situaci po roce 2020, kdy dojde k „vyschnutí“ unijních fondů?

Věřím, že jediným řešením je úprk vpřed. Připravujeme proto opatření ke zvýšení úspěšnosti v mezinárodních projektech a konsorciích. Tam jistě máme rezervy. Vyschnutí toku peněz z unijních fondů zároveň dáváme do souvislosti s důsledky brexitu, jakkoliv se může zdát, že se jedná o dvě odlišné věci. Přišli jsme tedy za britskými partnery s nápadem, že jim založení pobočky v Olomouci v partnerství s námi může pomoci dosáhnout na evropské výzkumné peníze i po odchodu z EU. Britští kolegové zareagovali promptně a do konce června k nám o tom přijede vedení dvou anglických univerzit jednat. Prioritou jsou společné laboratoře, výzkum i studijní programy. Protože Britové jsou v získávání peněz na výzkum premiánty EU, doufáme, že spolu dosáhneme na lepší financování a dostaneme se i do nových konsorcií pro výzkum. Při vědomí složitosti české legislativy však očekávám plno překážek. (úsměv)

UŠETŘETE NYNÍ S CELOROČNÍM PŘEDPLATNÝM AŽ

1 930 Kč

LIDOVÉ NOVINY

Cena předplatného je od 304 Kč měsíčně. Úspora je uvedena oproti ceně na stránku a včetně karty UAMK v hodnotě 700 Kč. Nabídka platí jen pro nové předplatitele. Více informací a objednávky na 225 555 533 nebo na lidovynoviny.cz/jaro